

NEPOVOLANÝM VSTUP
PŘÍSNĚ POVOLEN!

Jan Hřebejk Cena důstojnosti

O vzniku nejnovějšího režisérova snímku *Učitelka* by se mohl natočit tragikomický příběh s happy endem. Přípravy i natáčení doprovázely zvraty, které ho nakonec posunuly až na festival v Karlových Varech – a hlavní hrdinka, již ztvárnila Zuzana Mauréry, si odtud odnesla cenu pro nejlepší herečku.

Film *Učitelka* vychází z reálného příběhu, který jste částečně zažil také vy sám, je to tak?

Já jsem ho nezažil. Je to příběh Petra Jarchovského, s kterým jsem chodil na gympl. On i jeho rodiče ho zažili na základní škole na začátku osmdesátých let. Jde o zápletku, kdy se část rodičů vzbouří proti učitelce. Koná se třídní schůzka, kde probíhá soud, jestli se proti ní postaví, nebo ne. Je to tragikomický příběh o strachu a vlastně i o tom, co už každý zažil. Učitel představuje autoritu a za komunistů měl do určité míry také politickou moc. Když mi to Petr vyprávěl, bylo mi patnáct a byla to čerstvá story. Pak jsme si o tom povídali s časovým odstupem a až před čtyřmi lety začal psát scénář. Líbila se mi jeho nadčasovost, která je tak zjevná. Vždycky existuje nějaká komunita lidí, která o něčem rozhoduje. V tom rozhodování hraje roli určitý typ strachu, při kterém se člověk chová tragikomicky. Platí to stále, bez ohledu na dobu. U *Učitelky* to je emocionálně zesílené, protože jde o děti. Je to strašně pěkný scénář, protože vychází ze skutečných lidí. Nejde o žádný modelový příběh, do kterého někdo akademicky vepsal: „Tady jsou ti dobří a tady jsou ti zlí...“ Všechno je velmi plastické. Role rodičů i dětí mají základ v rodičích, které Petr Jarchovský znal. Navíc je věk na základní a střední škole formativní. V tomto období tápete a dospíváte, nejvíce vás ovlivňuje hudba a chování lidí, které potkáváte. Z tohoto úhlu pohledu je film velmi přesný.

Proč jste se rozhodl točit na Slovensku?

V Čechách jsme si vytloukli klín klínem. Většina serióznějších filmových projektů vzniká ve spolupráci s Českou televizí a zároveň je na ně potřeba sehnat grantový příspěvek. Je jasné, že když je těch projektů podpořených Českou televizí a Státním fondem kinematografie během roku dvanáct, tak podpořit čtyři filmy jedné tvůrčí dvojice je dost obtížné. Žádali jsme o podporu s projektem *Učitelka* a trilogií *Zahradnictví*. Je to velká rodinná saga odehrávající se během dvaceti let. Jde o tři filmy, které jsou mnohem náročnější, dražší a v jistém smyslu i atraktivnější. Účinkují tam postavy vystupující ve filmu *Pelíšky*, akorát s dvacetiletým předstihem. Peníze potřebné na natočení *Učitelky* jsme sehnali ze Slovenska. Jelikož se příběh odehrává v bývalém Československu, už na začátku bylo jasné, že půjde o česko-slovenský film, z kterého se nakonec stal film slovensko-český. Když byl dotočen, celkem vřele ho podpořila i Česká televize, jak jsem ale říkal, tu podstatnou část peněz jsme měli ze Slovenska. Proto se natáčelo právě tam. Dokonce i postavy mluví česky a slovensky.

Na internetu jsem četla statistiky ministerstva školství, že mladá generace Čechů už nerozumí slovensky. Nemáte s tím problém?

Učitelku jsme testovali na mladých lidech z gymnázií, kteří nemají – na rozdíl od naší generace – zkušenost se slovenštinou, a zjistili jsme, že s pochopením filmu nemají žádný problém. Příběh je srozumitelný a těch pár slov pochopíte z kontextu.

Do hlavní role učitelky jste obsadil slovenskou herečku Zuzanu Mauréry, která si z Karlových Varů nakonec odnesla cenu za nejlepší ženský herecký výkon. Byla to jednoznačná volba?

Nemá smysl mluvit o tom, kdo všechno mě napadl nebo s kým jsme dělali kamerové zkoušky. Pravda je, že jsme vůbec nevěděli, zda budeme točit s českou, nebo slovenskou herečkou. Musím však říct, že když si scénář přečetl kameraman Martin Žiaran, rovnou říkal, že mu na tu roli přijde ideální právě Zuzana Mauréry. Po různých peripetiích to u Zuzany také skončilo. Beru to jako osudovou věc.

Kde jste natáčeli? Bylo snadné najít vhodné lokace?

Scénář sice popisuje moderní městskou školu ze začátku osmdesátých let, ale

“Když ztratíte důstojnost, moc vám toho nezůstane, ani vážnost v očích dětí.”

tyto školy jsou dnes buď zcela zrekonstruované, nebo úplně zdevastované. Nakonec se ukázalo, jaké jsme měli štěstí s koproducentem, Slovenskou televizí. Ta disponuje předimenzovanou budovou z období socialismu. Ze dvou třetin je na prodej, zbytek, ve kterém sídlí Slovenská televize, je zrekonstruovaný. Točili jsme v nevyužívané části budovy, která nám posloužila jako ateliér, a natočili jsme tam úplně všechno. Všechny prázdné chodby jsme upravili a využili. Jedním směrem jsme točili letiště, druhým nemocnici. Ve dvoře jsme postavili třídu a v ateliéru interiér, kde jsme natočili scény odehrávající se ve všech pěti bytech. Z výtvarné stránky to je celkem zajímavé. Byl to koncept, který vyšel. Myslím, že film vypadá po výtvarné stránce výborně.

Jak dlouho se *Učitelka* připravovala?

Petr Jarchovský napsal scénář před čtyřmi lety. Tím, že čeští partneři na začátku koprodukcí odmítli, se film loni na jaře ocitl u ledu. Když jsme zkusili štěstí na Slovensku, rozběhlo se to celkem rychle. Přípravy netrvaly déle než tři měsíce, což je na dobový film opravdu málo.

Co děláte, když neděláte filmy?

Čtu si. Teď čtu po letech Kunderu, *Knihu smíchu a zapomnění*. Mám mraky oblíbených autorů, ale vracím

se k něčemu staršímu. Pořád si pročítám kulturní publicistiku Jaroslava Seiferta. Ve třicátých letech už nebyl tak levicově vyhraněný a psal do různých periodik recenze. Byl to výborný spisovatel a znamenitý pozorovatel. S nezkresleným odstupem viděl premiéry v Osvozeném divadle, v Divadle Vlasty Buriana a Národním divadle, napsal řadu komentářů k výstavám a hodně nekrologů. Našel jsem jednu strašnou recenzi na chování českých filmařů při sledování filmu... Se Seifertem jsem se dokonce kdysi osobně setkal. V té době jsem chodil na gympl a jednou jsme ho navštívili. Strávili jsme u něho asi hodinu a byl to velký zážitek. Když ty recenze psal, byl mladý, sarkastický, měl výborný smysl pro humor. Opravdu bych ale nechtěl, aby psal o mých filmech.

Slyšela jsem, jak jste se v New Yorku setkal s Woodym Allenem. To musel být minimálně stejně silný zážitek.

Vždy, když je člověk v New Yorku, kde jsem já sám pokaždé hrozně rád, potká nějaké kamarády, kteří tam žijí. Jednomu takovému mému kamarádovi, když jsem byl v New Yorku v roce 2004, volal Petr Hlinomaz. To je bývalý kytarista skupiny Garáž, který pracoval jako osvětlovač na Formanově filmu *Amadeus* a při práci se seznámil s představitelkou Constance. Oženil se s ní, vystěhoval se do Ameriky a vypracoval se až na vrchního osvětlovače. Zrovna točili s Woodym Allenem, kterého obdivuji, tak jsem se zeptal, jestli se mohu jít podívat na natáčení. Říkal, že ano, že budou točit malou scénu někde na Devadesáté druhé ulici. Nebyly tam žádné zátaras, stály tam dva karavany s jedním kamerovým autem, doprava byla uzavřena jenom v místě, kde se točilo. Jak jsem tam stál, přišel za mnou Petr Hlinomaz a povídal, že Woody Allen bydlí jenom o ulici vedle. Bylo to v listopadu. Woodyho žena dorazila v kulichu, kabátě a legínách, s igelitkami z obchodu 7-Eleven a dětmi. Allen šel s dětmi na chodník k nám a povídal

si s nimi. Manželka si zatím povídala s kameramanem, asistent chystal záběr s Willem Ferrellem... Bylo sympatické, že Woody nedělal kolem sebe žádnou onanii ani neopakoval sebe žádnou onanii ani neopakoval záběry. I já to tak mám, když mám pocit, že se záběr povedl. Ale jen jsem se díval, oslovit ho jsem si nedovolil. **Bydlíte na hausbótu, takže se nabízí otázka, jak právě proplouváte životem?**

Co se týče práce i věku mých dětí, mám šťastné období. Dětem je osm a deset a je to milý věk, protože už jsou samostatné, ale rodiče ještě pořád berou jako autoritu. Loni to s prací chvíli vypadalo dramaticky, všechny projekty se odkládaly a mířily k ledu. Téměř rok jsem nic nedělal, což si nemohu dovolit, protože žiji z honorářů. Pak se to rozjelo. Nemožu si stěžovat. Mám práce nad hlavu a k tomu ještě takovou, která mne nesmírně těší. Je toho opravdu hodně. Říkám si: „Užij si ten luxus točit film s takovými herci, s takovým scénářem, s takovým týmem, s takovým rozpočtem...“ Aktuálně točíme asi nejrozsáhlejší projekt, jaký jsem kdy dělal. Zároveň si myslím, že po letech se nám s *Učitelkou* povedl opravdu výborný film. Je to vlastně návrat k tomu, co jsme dělali na začátku naší tvorby, akorát obohacený o náš věk.

Jak jste trávil letní prázdniny, když jste býval školou povinný?

Poměrně často jsem jezdil na pionýrské tábory. Někdy měly dokonce i nádech romantiky, třeba na Slapech. Taky jsme byli u moře ve východním Německu. To bylo na základce. Byli jsme taková klasická šedožónácká rodina. Měli jsme chatu za Prahou, spoustu času jsem trávil v přírodě.

K jakému typu žáků jste patřil?

Měl jsem kázeňské problémy, ale nešlo o nějaké dramatické věci, spíše o vyrušování nebo drzosti. Přes prázdniny jsem nikdy nedělal reparát. Už si na to moc nevzpomínám, ale vždy jsem se trošičku bál, protože rodiče brali školu vážně. Nikdy mi neříkali: „Na to se vykašli, učitelka je blbá.“ Vždycky byli na straně →

JAN HŘEBEK (49)

• Patří mezi nejúspěšnější české režiséry střední generace. Režiroval řadu filmových a televizních snímků, věnuje se i divadelní režii, tvorbě reklam a dokumentaristice. Za filmy *Šakalí léta* (1993), *Horem pádem* (2004) a *Musíme si pomáhat* (2000; nominace na Oscara za nejlepší cizojazyčný film) získal Českého lva. Pracuje v autorské dvojici se scenáristou Petrem Jarchovským, bývalým spolužákem z gymnázia. Jeho nejnovějším celovečerním snímkem je *Učitelka*.

Aktuálně pracuje na trilogii *Zahradnictví*, která ve třech samostatných filmech zachycuje období od 40. let minulého století a předchází dobu zobrazenou v *Pelíšcích* (1999). Žije v Praze, kde se také narodil. Je ženatý, má dvě děti, Jonáše a Antonii.

Slovenská herečka Zuzana Mauréry excelovala v hlavní roli filmu Učitelka. (Z tohoto filmu jsou všechny fotografie na této doustraně.)

„Vždycky existuje nějaká komunita lidí, která o něčem rozhoduje. V tom rozhodování hraje roli určitý typ strachu, při kterém se člověk chová tragikomicky.“

Film se točil díky slovenské Koprodukcii v nevyužívaných prostorách budov Slovenské televize.

„Role rodičů i dětí mají základ v rodičích, které Petr Jarchovský znal.“ Na snímku herec Ondřej Malý.

Filmová realita 80. let.

„Člověk se snadno dostane do pasti totality nebo závislosti.“

Pro někoho je v tomto ohledu nejpodstatnější základka, pro mne to byli učitelé ze střední školy. Pochopitelně, že si pamatuji i na učitele ze základky, ale když jsem byl menší, byl můj život více zaměřen na rodinu a na vysoké škole zase na spolužáky. Dneška se s naší bývalou třídní učitelkou ze střední školy vidáme. Shodou okolností je spisovatelka. Píše o strozech a jmenuje se Marie Hrušková. Podle jejích scénářů vznikl v České televizi cyklus s názvem *Paměť strohmů*, takže jsme svým způsobem kolegové. Byla člověkem, který mne držel, když se na střední škole otevřely mosty mezi tím, co vás baví, a tím, co vám nejde a nebaví vás. Na vysoké škole to bylo v pohodě, tam mě bavilo úplně všechno. Z ostatních učitelů ze střední mi imponovali ti, ze kterých jsem cítil osobní vyzarování, morální či politický postoj. To byl náš němčinář pan Kuška. Toho jsme měli všichni rádi, i když jsme se nikdy pořádně německy nenaučili.

Ráda bych se vrátila k Petru Jarchovskému. Můžete uvést konkrétněji, s jakým typem manipulace, který se objevuje i ve filmu, měl zkušenosti?

Nechci ten příběh prozrazovat, ale čtenáře INTERVIEW na něj pozvat. V tom příbě-

hu jde o to, že učitelka chce od rodičů nějaké služby, které jí oni ochotně poskytují a ani o tom vzájemně nevědí. Když ale rodiče ty služby neprokážou nebo nemůžou prokázat, učitelka trestá jejich děti tak dlouho, dokud jí rodiče nezačnou sloužit, nebo si to ty děti odnesou. V tom je ta obecná zápleтка. Podstatné je, že učitelka to dělá rafinovaně. Ona se neprezentuje přes příkazy. Všechno jsou to drobné kompromisy nebo služby, které zdánlivě nic nestojí – jenom lidskou důstojnost. Ve filmu je ukázáno, že je to cesta do pekel. Když ztratíte důstojnost, moc vám toho nezbude, ani vážnost v očích dětí.

Děti si podle mého názoru ani pořádně neuvědomují, že jsou nástrojem manipulace.

To bych neřekl. Těm dětem je třináct nebo čtrnáct let a uvědomují si to celkem přesně. V tom je dilema jejich rodičů: „Oni vědí, že děti vědí.“ Je to opravdu originální a skvělý příběh a není černobílý. Na filmu je krásně vidět, jak se člověk snadno dostane do pasti totality nebo závislosti, o které si zpočátku myslel, že ji zvládá. **Nemyslíte si, že se teď situace otočila? Dnes jsou spíše učitelé šikanováni rodiči a žáky.**

Teď je úplně jiná situace hlavně v tom, že máme svobodná média. Každý →

„**Ríkám si: Užij si ten luxus točit film s takovými herci, s takovým scénářem, s takovým týmem, s takovým rozpočtem.**“

autority, s výjimkou věcí politických. Naštěstí jsme na základní ani střední škole neměli politicky zfanatizované učitele.

Měl jste na učitele štěstí?

Myslím, že ano. Než jsem šel na FAMU, učil jsem na základní škole. Najednou jsem přišel mezi učitele, které jsem jako žák potkával. Byla to řada středoškolských pedagogů, kteří museli v šedesátém osmém odejít nejenom ze školy, ale také z Prahy. A díky řediteli školy v Řeporyjích mohli učit alespoň tam. Když jsem je jako kolegy poznal, měl jsem je v úctě.

Když se ocitnete na druhé straně, tedy na učitelském stupínku, spou-

tu věcí začnete brát jinak, ne? Jak vzpomínáte na svá pedagogická léta?

Když jsem učil ve druhé třídě, učil jsem děti, které už uměly psát a počítat. Stačil jsem na to, nebyl jsem v pozici učitele, který je hloupější než jeho žáci. Pak jsem trochu učil na FAMU a to bylo pro mne nejlepší. V případě FAMU jsem přednášel obor, ve kterém mám zkušenosti a v němž se vyznám. Myslím, že nejhůře je na tom středoškolský učitel. Žáci ho tam někdy i převyšují, on ztrácí jistotu. Taky jsem to zažil, ale ne na vlastní kůži.

Vzpomínáte na nějakého učitele, k němuž jste měl hlubší vztah?

PŘEDPLATNÉ NA ZKOUŠKU

INTERVIEW na 3 měsíce jen za 70 Kč (105 Kč)

Za 1 SMS přímo k Vám do schránky.

Pro objednání zašlete SMS ve tvaru: INTmezerajméno mezera příjmení mezera ulice mezera město mezera psč na telefonní číslo 902 06. Cena za jednu SMS je 70 Kč.

MEZI ČTYŘMA OČIMA

Jan Hřebejk je výborný vypravěč. Jeho historky bych dokázala poslouchat každý den. Vždy se mi líbila jeho image v pruhovaném tričku, které podle mého názoru dokonale vystihuje jeho osobnost. Přitahuje mě na něm jeho nadhled, smysl pro humor a upřímnost. Je to člověk přirozený, stojící za svými názory. I když bydlí na hausbótu, nohama je vždy pevně na zemi.

průšvih se provalí. Naposledy to byli právě šikanovaní učitelé. Říkám to však bez hodnocení, jsem rád, že média jsou svobodná. Opravdu nevím, zda dnes žáci více šikanují učitele, nebo naopak. Samozřejmě, že situace je mnohem složitější, třeba na soukromých školách, kde se za studium platí a rodiče školu spolufinancují. Možná i z toho vzniká mnohdy neoprávněně pocit, že rodiče budou určovat pravidla. Za komunistů stáli rodiče na straně autority, a pokud nebyli obrboševici, vůči škole si nevyskakovali.

Co vaše děti, setkal jste se v souvislosti s jejich školní docházkou s nějakými problémy?

Ještě jsou malé, chodí teprve do první a třetí třídy. Syn je nekonfliktní a má perfektní paní učitelku, podobně jako dcera. Oba chodí na sídlištní školu, ale opravdu dobrou. Jsou tam výborní učitelé, takže žádné problémy nemáme.

Na závěr trošku odbočím. Už dávno jsem se vás chtěla zeptat na příběh námořnického trička, které tvoří vaši image. Proč jste si ho oblíbil?

Před třinácti lety jsme koupili hausbót, takovou malou chatu na vodě. Lidé z přístavu nosí pruhovaná trička, tak jsem ho začal nosit i já. V té době jsem účinkoval v reklamě Davida Ondříčka, s kterým jsme se dohodli, že budu točit v tom, v čem chodím. V té reklamě jsem měl být v dešti, a tak mi do zásoby nakoupili asi dvacet pruhovaných triček. Když natáčení skončilo, zeptal jsem se, co s nimi budou dělat? Řekli mi, ať si je vezmu, že byly stejně koupeny pro mne a že se to v nákladech ztratí. Jednu dobu jsem měl takové množství pruhovaných triček, že jsem nic jiného nenosil. Když se opraly, přestal jsem s tím, ale zrovna dnes jdu z přístavu... Nejsem na natáčení, mám volno, takže tu sedím ve svém pruhovaném tričku. Nosím však i jiná trička. ■

Vaše příběhy, Vaše životy... Zajímáte nás!

naše ZPRÁVY

První večerní
televizní zprávy v Česku

Petr
Převrátil

Denisa
Jeřábková

Mirek
Vaňura

Kristýna
Fantová

Petra
Květová Pšeničná

René
Hnilička

Každý den v 18:30
na TV Barrandov

